

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми: **«УПРАВЛІННЯ ТРЕНУВАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ ЮНИХ
ФУТБОЛІСТІВ ГРУПИ ПОПЕРЕДНЬОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи FKS2-M22
спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Войт Каріна Вікторівна

Керівник: **Стасюк І. І.,**

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент

Рецензент: **Стасюк В. А.,**

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
старший викладач

Кам'янець-Подільський – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ	6
1.1. Організація управління підготовкою у спорті	6
1.2. Застосування методів моделювання у науковій практиці	17
1.3. Особливості підготовки юних футболістів у ДЮСШ	22
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	27
2.1. Методи дослідження	27
2.2. Організація дослідження.....	32
РОЗДІЛ 3. ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ МОДЕЛЮВАННЯ В УПРАВЛІННІ ПІДГОТОВКОЮ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ.....	34
3.1. Характеристика підготовленості юних футболістів	34
3.2. Загальнокомандні показники змагальної діяльності	36
3.3. Оцінка модельних показників футболістів	39
3.4. Технологія управління підготовкою юних футболістів на основі модельних показників	43
3.5. Експериментальне обґрунтування управління підготовкою юних футболістів на основі базових моделей підготовленості	46
ВИСНОВКИ	50
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТКИ	65
Додаток А.1.....	65
Додаток А.2.....	66
Додаток Б.1	67
Додаток Б.2	68

ВСТУП

Актуальність теми. Стрімке зростання досягнень в сучасному спорті вимагає неперервного пошуку нових, більш ефективних засобів, методів і організаційних форм підготовки спортивного резерву. Тому ведуться цілеспрямовані наукові дослідження щодо подальшого вдосконалення та наукового обґрунтування системи підготовки спортсменів в дитячо-юнацьких спортивних школах, училищах олімпійського резерву та школах вищої спортивної майстерності. Їх завданнями є підготовка далекого і ближнього резерву збірних команд, зміцнення здоров'я, гармонійний фізичний розвиток, оскільки в дитячому та юнацькому віці закладається фундамент високих і стабільних спортивних досягнень [36; 40; 52].

Це твердження безумовно стосується і футболу, який вже не одне сторіччя залишається одним із найулюбленіших і популярних видів спорту у всьому світі. Велике значення у підвищенні рівня гри у футбол грає сучасна спортивна наука та її методи як моделювання. Модельні показники відбивають кількісну і якісну міру оцінки певної рухової специфічної діяльності спортсмена, а також його морфо-функціонального стану [59; 69; 70; 71]. У теперішній час у спеціальній літературі зустрічаються модельні характеристики техніко-тактичної [33; 35; 37; 64] і фізичної підготовленості спортсменів-ігровиків [13; 26; 60; 66], у тому числі футболістів. Розробляються моделі структурних одиниць макроциклу [27; 28; 32] і моделі окремих тренувальних занять [19; 41; 67]. Використання методу моделювання у спорті дозволяє тренерам визначати ефективність проведеного періоду підготовки, отримувати інформацію про стан спортсменів на тренуваннях, змаганнях і в процесі відновлення та на основі цього вносити корекції у навчально-тренувальний процес.

Особливої уваги потребує удосконалення підготовки юних футболістів, як майбутнього резерву для кваліфікованих команд. Одним із шляхів

удосконалення є виявлення відповідності рівня їх індивідуальної підготовленості модельним показникам і на цій основі створення оптимальних умов для оптимізації тренувального процесу. Таким чином, методологічною основою управління підготовкою юних спортсменів у футболі є планування навантаження та контроль рівня підготовленості з орієнтацією на існуючі модельні показники.

У залежності від мети управління розрізняють базові, перспективні, теоретичні та математичні моделі [44; 67]. Базові моделі розробляються з урахуванням досягнень певних показників на різних етапах тренувального процесу, вони носять переважно інформаційний характер, тому завжди викликають інтерес тренерів.

Об'єкт дослідження – навчально-тренувальний процес юних футболістів на етапі попередньої базової підготовки.

Предмет дослідження – система управління підготовкою юних футболістів на основі методів моделювання.

Метою нашого дослідження стало удосконалення технології управління підготовкою юних футболістів на основі базових моделей підготовленості.

Для розв'язання поставленої мети були визначені такі **завдання**:

1. Здійснити аналіз наукової та методичної літератури щодо проблеми управління підготовкою юних футболістів.

2. Визначити алгоритм створення та розробити базову модель підготовленості юних футболістів групи попередньої базової підготовки.

3. Обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити технологію управління підготовкою юних футболістів етапу попередньої базової підготовки на основі базових моделей підготовленості.

Методи дослідження. Вибір методів дослідження визначався поставленими завданнями та існуючими вимогами до проведення педагогічних досліджень. Були використані наступні методи:

1. Загальнонаукові методи теоретичного рівня (аналіз, узагальнення, аналогія).

2. Методи емпіричного рівня (педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, педагогічне тестування).

3. Методи математико-статистичної обробки результатів.

Практична значущість роботи полягає в експериментальному обґрунтуванні технології управління підготовкою юних футболістів; розробці та впровадженні в систему контролю базових модельних показників спортивних можливостей і підготовленості юних футболістів, що сприяє оптимізації процесу підготовки, досягненню певних спортивних результатів.

Особистий внесок автора полягає в організації і проведенні дослідження, зборі та обробці експериментальних даних, аналізі й інтерпретації отриманих результатів і оформленні тексту дипломної роботи.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та висновки викладалися та розглядалися на засіданнях наукового гуртка кафедри спорту і спортивних ігор, а також під час щорічної звітної наукової конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2022-2023 н.р. Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (04-05 квітня 2023 року).

Структура і обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел і додатків. Зміст роботи викладений на 68 сторінках друкованого тексту, містить 8 таблиць, 7 рисунків, 4 додатки. Список літератури налічує 71 джерело.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз та узагальнення результатів опрацювання наукової та науково-методичної літератури дозволяє констатувати, що необхідною умовою для створення наукової теорії управління системою багаторічної та річної підготовки юних спортсменів ігрових видів спорту є широке узагальнення практичного досвіду роботи в цій галузі, а також експериментальне виявлення чинників, які в більшій мірі визначають успіх у конкретному виді спорту. Значущість окремих факторів можна з достатньою достовірністю встановити шляхом співставлення їх (кожного окремо чи групи) зі спортивним результатом, показаним спортсменом на цьому етапі (чи абсолютно кращим), тобто застосуванням сучасних методів моделювання.

2. На теперішній день розроблені моделі різних структурних утворень – періодів, етапів, мікро і мезоциклів, річних та олімпійських циклів, а також моделі підготовленості спортсменів та перспективні моделі гравців і команд.

З'ясовано, що ефективне управління підготовкою спортсменів можливе за умови визначення мети, підбору відповідних засобів і методів, проведення контролю для в першу чергу збору інформації з його подальшим аналізом внесенням коректив у тренувальні плани.

При проведенні контролю необхідно враховувати стан всіх сторін підготовки спортсменів. Адже недоліки у змагальній діяльності це в першу чергу недоробки в фізичній, технічній, тактичній та інших розділах підготовки. Саме визначення базових моделей підготовленості дозволяє тренеру порівняти теперішній його стан з належним.

3. Етап попередньої базової підготовки дуже важливий у багаторічному тренуванні з точки зору створення основи для подальшого росту спортивної майстерності. Тому на перший план виходить регулярний контроль підготовленості з метою вчасної корекції тренувального процесу за рахунок впровадження спеціально розроблених тренувальних програм.

Ефективність управління тренувальним процесом у сучасному футболі щільно пов'язана з моделюванням – процесом побудови, вивчення і використання моделей для визначення і уточнення характеристики оптимізації процесу спортивної підготовки і участі у змаганнях.

Розробка та впровадження базових моделей підготовленості дає змогу виконувати основні функції управління тренувальним процесом юних футболістів. Особливого значення набуває використання фактичного матеріалу контролю дітей певного віку, підготовленості та регіону проживання.

4. Для створення базових моделей підготовленості необхідно визначити показники підготовленості достатньої вибірки юних футболістів одного віку та рівня підготовленості. З великої кількості існуючих у практиці підготовки тестів обирають ті, що є доступними та інформативними для юних спортсменів та дозволяють комплексно з'ясувати стан підготовленості гравців.

Розроблена нами базова модель підготовленості містила в собі показники фізичної і технічної підготовленості, а також показники змагальної діяльності. Нормативна шкала базової моделі складалася з п'яти рівнів: низького, нижчого за середній, середнього, вищого за середній та високого, які визначалися за допомогою методів математичної статистики.

5. На етапі попередньої базової підготовки ефективність управління навчально-тренувальним процесом визначається не тільки успішною змагальною діяльністю протягом навчального року і позитивною динамікою показників, але й має значний вплив на подальшу реалізацію своїх можливостей юними спортсменами. В цьому визначається важливе значення всієї технології управління підготовкою. Запропонована нами технологія управління складалася з трьох основних етапів:

а) аналітичного (збір інформації, математична обробка результатів тестування, створення базової моделі підготовленості);

б) реалізаційного (порівняння фактичних даних обстеження рівня підготовленості юних футболістів із модельними показниками, розробка програми підготовки та впровадження її у тренувальний процес);

в) узагальнюючого (визначення ефективності запропонованої програми на основі повторного тестування та показників змагальної діяльності).

6. Було з'ясовано, що рівень підготовленості групи юних спортсменів, які брали участь у формувальному експерименті знаходиться переважно на середньому та нижчому за середній рівнях. Для оптимізації тренувального процесу була розроблена тренувальна програма, спрямована на підвищення показників спеціальної підготовленості, усунення недоліків у змагальних діях юних спортсменів, яка була реалізована протягом 40 тренувальних занять.

7. Визначено, що впровадження програми підготовки у тренувальний процес юних футболістів позитивно відбилося на показниках фізичної, технічної підготовленості та змагальної діяльності. Виявлений достовірний приріст результатів у тестах ($<0,05$): стрибок у довжину з місця (7,3 %), човниковий біг 3 x 10 м (6,7 %), обведення стояків, удар по воротах (6,4 %), удар по м'ячу на дальність (5,5 %), вкидання аути (6,6 %).

Також ми спостерігали збільшення показників змагальної діяльності: у фазі нападу – передач м'яча зі 137 разів до 154 разів за гру, зупинок м'яча з 129 до 141 рази, обведень із 44 до 49 разів, у фазі захисту – перехоплень м'яча з 31 до 51 рази, відборів м'яча з 47 до 56 прийомів в середньому за гру тощо. Така зміна показників призвела до підвищення загальної кількості техніко-тактичних дій до 527, 5 разів, що в цілому відповідає високому рівню.

Отже, можемо констатувати, що застосування базових моделей підготовленості має велике інформативне значення для формування педагогічних впливів необхідних для прогресу юних-футболістів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамович В. В. Урок футболу : 6-й клас. Фізичне виховання в школах України. 2012. № 8. С. 18-20.
2. Балан Б., Клименко С. Особливості управління підготовкою футболістів 19-21-річного віку у процесі тренувальних і змагальних навантажень у професійних командах. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2013. № 3. С. 9-12.
3. Богінч О. Л. Фізичне виховання дошкільників засобами гри : навч.-метод. Посібник. К. : Шк. Осв., 2007. 120 с.
4. Бубка С. Н. Розвиток рухових здібностей людини. Донецьк : АПЕКС, 2002. 302 с.
5. Букова Л. М., Кров'яков Л. М., Зверянський А. П. Факторна структура змагального потенціалу юних футболістів на етапах підготовки. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія «Біологія, хімія». 2008. Т. 21 (60). № 3. С. 28-33.
6. Ванжура В. Оцінювання тренуваності юних футболістів. Фізичне виховання в школі. 2012. № 1. С. 7-8.
7. Васильчук А. Г. Гуртки з футболу в школі : навч. посіб. Чернівці : Технодрук, 2009. 232 с.
8. Васильчук А. Г. Технологія навчання футболу школярів у системі фізичного виховання загальноосвітніх шкіл : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту Вихров К. Физическая подготовка юных футболистов. К. : Федерация футбола Украины, 2000. 164 с.
9. Вихров К. Методика технічної підготовки школярів у футбольних гуртках. Фіз. виховання в шк. : Наук.-метод. журн. 2007. № 3 (Трав-Черв.). С. 21-23.
10. Вихров К. Основи методики навчання й тренування юних футболістів. Фіз. виховання в шк. Київ : Педагогічна преса, 2007. № 2. С. 10-13.

11. Віхров К. Л. Футбол у школі: навчально-методичний посібник. К. : Комбі ЛТД, 2002. 255 с.
12. Вознюк Т. В. Основи теорії та методики спортивного тренування. Вінниця, 2017. 320 с.
13. Волков Л. В. Основи спортивної підготовки дітей і підлітків: навч. посіб. К.: Вища школа, 1993. 242 с.
14. Дидактичні ігри з м'ячами : навч. посіб. / авт. кол. : Приступа Є. Н. [та ін.]. Львів : ЛДУФК, 2014. 206 с.
15. Дорошенко Е. Ю., Царенко К. В., Шалфеев П. О. Тестування фізичної підготовленості в системі педагогічного контролю футболістів. Вісник Запорізького національного університету: серія «Фізичне виховання і спорт». 2012. Випуск 3 (9). С. 41-47.
16. Дулібський А. В. Тенденції розвитку сучасного футболу. Практикум з футболу : Матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф. К., 2001. С. 5-7.
17. Дулібський А. В., Виноградський Б. А. Комплексний контроль у процесі підготовки команд з футболу : [практикум з футболу]. К. : Науково-методичний (технічний) комітет Федерації футболу України, 2003. С. 69-78.
18. Дулібський А. В., Фалес Й. Г. Техніко-тактична підготовка юних футболістів. К. : Науково-методичний (технічний) комітет Федерації футболу України, 2001. С. 61-65.
19. Защук С. Моделювання системи ефективності змагальної діяльності при швидкому прориві у баскетболістів високої кваліфікації. Теорія і методика фізичного виховання і спорту, 2005. № 2-3. С. 11-16.
20. Журід С. М. Ефективність навчання юнаків 15-17 років техніко-тактичним діям у футболі. Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. Львів : НВФ «Українські технології», 2003. Вип. 7. Т. 3. С.145-148.
21. Журід С. М., Лебедев С. І., Слеман Ребаз. Аналіз показників змагальної діяльності та спеціальної технічної підготовленості футболістів 10-12 років. Слобожанський науково-спортивний вісник: наук.-теорет. журн. Харків: ХДАФК, 2015. Випуск 5 (49). С.52-56.

22. Зінченко О. О., Васильчук А. Г. Уроки з футболу в школі: навч. посіб. К. : Чернівці, 2002. 214 с.

23. Калинчук Є. Г., Довгий В. М., Столітенко Є. В. Проблеми аналізу тренувального заняття з футболу. Проблеми науково-методичного забезпечення розвитку у молоді інтересу до футболу. Чернівці, 2000. С. 38-44.

24. Корягін В. М. Ігрові показники футболістів. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. Харків : ХДАДМ, 2002. № 4. С. 7-12.

25. Костюкевич В. М. Дипломна робота: структура, зміст, методика написання. В. : ТОВ фірма «Планер», 2005. 213 с.

26. Костюкевич В. М. Педагогічні методи оцінки фізичної працездатності та функціональної підготовленості спортсменів у командних ігрових видах спорту. Фізичне виховання і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук, праць. Луцьк, 2005. С. 208-213.

27. Костюкевич В. М. Теоретичні та методичні основи моделювання тренувального процесу спортсменів ігрових видів спорту : автореф. дис. на здобуття ступеня докт. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт». К., 2012. 41 с.

28. Лісенчук Г. А. Програмування, моделювання та контроль в управлінні тренуванням футболістів. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2001. № 2-3. С. 14-18.

29. Лісенчук Г. А. Сучасні погляди на тренувальний процес футболістів: методичні рекомендації. К. : Олімпійська література, НУФВСУ, 1999. 56 с.

30. Лісенчук Г. А. Теоретико-методичні основи керування підготовкою футболістів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт». К., 2004. 34 с.

31. Максименко І. Г. Порівняльний аналіз параметрів технічної майстерності футболістів та футболісток різної кваліфікації. Педагогіка,

психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. моногр. За ред. С. С. Єрмакова. Х., 2007. № 1. С. 78-80.

32. Максименко І. Г. Теоретико-методичні основи багаторічної підготовки юних спортсменів у спортивних іграх : монографія. Луганськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. 352 с.

33. Маслов В. Н., Павленко Є. Ю. Модельні характеристики техніко-тактичних дій чоловічих команд в баскетболі. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту : Зб. наук. Праць. К. : ДНДІФКС, 2004. № 4. С. 110-114.

34. Марченко В. А. Оптимізація швидкісної підготовки кваліфікованих футболістів : Практикум з футболу. К. : Олімпійська література, 2001. С. 21-23.

35. Матяш В. В., Мітова О. О. Аналіз послідовності навчання технічним прийомам юних футболістів. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2011. № 11. С. 74-76.

36. Наумчук В. І. Теоретико-методичні основи навчання спортивним іграм : Навчальний посібник. Тернопіль : Астон, 2014. 180 с.

37. Наумчук В. І. Педагогічні умови вдосконалення технічної підготовки юних футболістів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : Зб. наук. праць Волинського національного університету ім. Л. Українки. Луцьк: РВВ «Вежа», 2008. Т.3. С. 264-268.

38. Ніколаєнко В. В., Балан Б. А. Аналіз ігрової діяльності футболістів 19-21-річного віку в провідних командах Європи. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Вип. 10. 2012. С. 45-49.

39. Ніколаєнко В. В., Балан Б. А. Практичні аспекти вдосконалення тренувальної діяльності та системи проведення змагань на етапі підготовки до вищих досягнень у футболі. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2013. № 2. С. 23-27.

40. Овраменко В. Г., Бабарико О. Є., Гончаренко В. І., Джус О. Н. Футбол. Навчальна робоча для ДЮСШ та СДЮСШОР. К., 2003. 103 с.

41. Основи управління підготовкою юних спортсменів. За ред. М. Я. Набатнікової. К. : Олімпійська література, 2005. 280 с.

42. Петров О. П. Методика навчання футболу : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2006. 128 с.

43. Платонов В. М. Сучасна система спортивного тренування : К. : Перша друкарня, 2021. 672 с.

44. Поліщук В., Перепелиця М. Вивчення змагальної діяльності хокеїстів на траві за допомогою методів моделювання. Фізична культура, спорт і здоров'я нації : Зб. наук. праць. Вінниця, 2006. С. 265-268.

45. Романюк В., Чижик В. Функціональна підготовленість футболістів 11-17 років. Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 10 : у 4-х т. Львів: НІВФ «Українські технології», 2006. Т. 2. С. 385-390.

46. Сергієнко Л. П. Комплексне тестування рухових здібностей людини : навчальний посібник. Миколаїв: УДМТУ, 2001. 360 с.

47. Сивохоп Е. М., Шкірта М. І., Маріонда І. І. Теорія і методика викладання футболу підготували : методична розробка виховання. Ужгород, 2013. 52 с.

48. Соломонко В. В., Лисенчук Г. А., Соломонко О. В. Техніко-тактична підготовка футболістів за ігровими функціями (посадами) у команді. К. : Олімпійська література, УДУФВС, 1995. 44 с.

49. Соломонко В. В., Соломонко О. В. Побудова тренувальних занять з футболу. К. : Технічний комітет Федерації футболу України, 2005. 40 с.

50. Соломонко В. В., Лисенчук Г. А., Соломонко О. В. Футбол. К. : Вид-во НУФВСУ «Олімпійська література», 2005. 196 с.

51. Солопчук М. С., Федірко А. О. Основи науково-методичної діяльності у галузі фізичної культури і спорту : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2006. 224 с.

52. Спортивні ігри : навч. посібник [для студ. факультетів фіз. культури педаг. вищ. навч. закладів] : у 2 томах : [Ж. Л. Козіна, Ю. М. Поярков, О. В. Церковна, В. О. Воробйова]; під ред. Ж. Л. Козіної. Том 1 : Загальні основи теорії і методики спортивних ігор. Х. : вид-во «Точка», 2010. 200 с.

53. Столітенко Є. В. Фізичне виховання учнів 1-11 класів у процесі занять футболом: посібник. К.: ФФУ, 2011. 300 с.

54. Стасюк І. І. Контроль за рівнем технічної підготовленості в групі ПСМ з футзалу. Зб. наук. праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. Вип. 3. С. 253-254.

55. Стасюк І. І. Контроль змагальної діяльності гравців у футзалі. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць. Вінниця, 2009. Том 2. Випуск 8. С. 137-142.

56. Фалес Й. Г. Науково-методичні основи підготовки тренерів ДЮСШ до проведення навчально-тренувальних занять з футболу. Наукові записки. Серія : Педагогіка. 2003. № 2. С. 18-22.

57. Фалес Й. Г., Левчук В. Є. Тестування у футболі та міні-футболі : метод. посіб. Львів : НФВ «Українські технології», 2005. 112 с.

58. Футбол: Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності. К. : Республіканський науково-методичний кабінет Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту, 2003. 105 с.

59. Чижик В. В. Особливості розвитку сенсомоторних функцій та рухових якостей у хлопчиків футболістів 11-17 років. Сучасні технології зміцнення та відновлення здоров'я: зб. тез наук.-пр. конф. Луцьк : Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», 2005. С. 49-51.

60. Чернобай І. М. Розвиток швидкісних якостей юних футболістів : навч.-метод. реком. Львів : Українські технології, 2007. 60 с.

61. Чубур А. І. Вправи на вдосконалення техніки гри в футбол. Фізичне виховання в школах України. 2016. № 5. С. 29-35.

62. Шаленко В. В. Відбір й оцінка тестів для проведення контролю за підготовленістю футбольного резерву. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : Зб. наук. праць. Харків : ХХІІІ, 2004. № 1. С. 306-312.

63. Шаленко В. В. Динаміка формування елементів технічної підготовленості в залежності від розвитку сили м'язів у юних футболістів 11-14 років. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць. Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2006. №2. С. 121-124.

64. Шаленко В. В. Особливості навчання і становлення технічної підготовленості юних футболістів. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць. Харків : ХДАДМ (ХХІІІ), 2006. № 1. С. 119-122.

65. Шаленко В. В. Формування рухових якостей та технічної підготовленості школярів протягом безперервної футбольної підготовки: автореф. дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту. Харків, 2005 20 с.

66. Шамардін В. М. Моделювання підготовленості кваліфікованих футболістів : Навчальний посібник. Дніпропетровськ : Пороги, 2002. 200 с.

67. Шинкарук О. А. Теорія і методика підготовки спортсменів: управління, контроль, відбір, моделювання та прогнозування в олімпійському спорті: навч. посіб. К. 2013. 136 с.

68. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Ч. 1. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2001. 384 с.

69. Яролинський Л. М. Корекція порушень постави у футболістів на етапі початкової підготовки : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01. Дніпро, 2018. 20 с.

70. Ярошук Я. Розвиток сенсомоторних функцій та рухових якостей школярів 10 та 11-річного віку, які займаються футболом. Молода спортивна

наука України: зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 8 : у 4-х т. Львів: НІВФ «Українські технології», 2004. Т.4. С. 344-346.

71. Ященко А. Вікові та індивідуальні анатомо-фізіологічні особливості організму юних футболістів : практикум з футболу. К. : Олімпійська література, 2005. С. 27-32.